

26.09.2018

Ärende/6

§ 240

Den av socialdemokratiska fullmäktigegruppen väckta gruppmotionen om avgiftsfria studieredskap för studerande på andra stadiet

HEL 2018-002596 T 00 00 03

Beslut

Stadsfullmäktige betraktade den av socialdemokratiska fullmäktigegruppen väckta gruppmotionen som slutbehandlad.

Behandling

Ledamoten Risto Rautava understödd av ledamoten Tapio Klemetti föreslog att stadsfullmäktige skulle återremittera ärendet för ny beredning utgående från att staden inte skaffar avgiftsfria läromedel för alla, utan koncentrerar sig på dem som behöver ekonomiskt stöd i sina studier och söker sätt att minska läromedelskostnaderna i fostrans- och utbildningssektorn. Motionens prislapp, 19 miljoner, motsvarar fem gymnasiers årsbudget. Genomslaget skulle bli betydligt bättre om grundfinansieringen stärktes. Helsingfors följer dessutom hur situationen utvecklas på riksnivå, men förbereder inte en självständig övergång till ett avgiftsfritt andra stadium, vilket skulle äventyra möjligheten till tillräckligt många studieplatser för Helsingforsungdomar.

1 omröstningen

Fortsatt behandling av ärendet JA, återremiss NEJ

JA-förslag: Behandlingen fortsätter

NEJ-förslag: Ärendet återremitteras för ny beredning utgående från att staden inte skaffar avgiftsfria läromedel för alla, utan koncentrerar sig på dem som behöver ekonomiskt stöd i sina studier och söker sätt att minska läromedelskostnaderna i fostrans- och utbildningssektorn. Motionens prislapp, 19 miljoner, motsvarar fem gymnasiers årsbudget. Genomslaget skulle bli betydligt bättre om grundfinansieringen stärktes. Helsingfors följer dessutom hur situationen utvecklas på riksnivå, men förbereder inte en självständig övergång till ett avgiftsfritt andra stadium, vilket skulle äventyra möjligheten till tillräckligt många studieplatser för Helsingforsungdomar.

Ja-röster: 48

Heidi Ahola, Alviina Alametsä, Maija Anttila, Pentti Arajärvi, Paavo Arhinmäki, Fatim Diarra, Tuula Haatainen, Jasmin Hamid, Atte Harjanne, Eveliina Heinäluoma, Kaisa Hernberg, Mari Holopainen, Veronika Honkasalo, Ville Jalovaara, Kati Juva, Jukka Järvinen, Emma Kari, Otso Kiväkäs, Mai Kivelä, Dan Koivulaakso, Laura Kolbe, Vesa Korkkula, Jo-

26.09.2018

hanna Laisaari, Petra Malin, Silvia Modig, Abdirahim Mohamed, Elina Moisiö, Sami Muttillainen, Maria Ohisalo, Hannu Oskala, Amanda Pasanen, Terhi Peltokorpi, Tuomas Rantanen, Nasima Razmyar, Suldaan Said Ahmed, Mirita Saxberg, Satu Silvo, Anni Sinnemäki, Leo Stranius, Johanna Sydänmaa, Pilvi Torsti, Matias Turkkila, Thomas Wallgren, Reetta Vanhanen, Sinikka Vepsä, Sanna Vesikansa, Anna Vuorjoki, Ozan Yanar

Nej-röster: 32

Ted Apter, Sirpa Asko-Seljavaara, Harry Bogomoloff, Silja Borgarsdottir Sandelin, Mika Ebeling, Jussi Halla-aho, Joel Harkimo, Martina Harms-Aalto, Atte Kaleva, Arja Karhuvaara, Tapio Klemetti, Pia Kopra, Kauko Koskinen, Terhi Koulumies, Heimo Laaksonen, Otto Meri, Seija Muurinen, Dani Niskanen, Mia Nygård, Jenni Pajunen, Pia Pakarinen, Matti Parpala, Jaana Pelkonen, Petrus Pennanen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Mari Rantanen, Risto Rautava, Wille Rydman, Daniel Sazonov, Ulla-Marja Urho, Jan Vapaavuori

Blanka: 2

Eva Biaudet, Björn Månsson

Frånvarande: 3

Juha Hakola, Sampo Terho, Paavo Väyrynen

Stadsfullmäktige beslutade fortsätta behandlingen av ärendet.

Under diskussionen framställdes ett förslag till hemställningskläm.

Ledamoten Mirita Saxberg understödd av ledamoten Pia Kopra föreslog följande hemställningskläm:

Stadsfullmäktige förutsätter vid godkännandet av förslaget att man utreder möjligheten att reservera anslag som avses i motiönnen endast för helsingforsare som studerar i Helsingfors eller i andra kommuner (hemkommun Helsingfors).

Om avgiftsfriheten utvidgas att gälla också studerande från andra kommuner som studerar i Helsingfors, utreder staden alternativ för att ta ut avgifter av kommunerna som nämnda studerande kommer ifrån.

Stadsfullmäktige godkände först stadsstyrelsens förslag enhälligt.

2 omröstningen

26.09.2018

Ledamoten Mirita Saxbergs förslag till hemställningskläm JA, motsätter sig NEJ

JA-förslag: Stadsfullmäktige förutsätter vid godkännandet av förslaget att man utreder möjligheten att reservera anslag som avses i motionen endast för helsingforsare som studerar i Helsingfors eller i andra kommuner (hemkommun Helsingfors). Om avgiftsfriheten utvidgas att gälla också studerande från andra kommuner som studerar i Helsingfors, utreder staden alternativ för att ta ut avgifter av kommunerna som nämnda studerande kommer ifrån.

NEJ-förslag: Motsätter sig

Ja-röster: 16

Harry Bogomoloff, Jussi Halla-aho, Joel Harkimo, Atte Kaleva, Tapio Klemetti, Pia Kopra, Heimo Laaksonen, Otto Meri, Dani Niskanen, Mia Nygård, Pia Pakarinen, Petrus Pennanen, Mika Raatikainen, Mari Rantanen, Mirita Saxberg, Matias Turkkila

Nej-röster: 16

Heidi Ahola, Sirpa Asko-Seljawaara, Eva Biaudet, Fatim Diarra, Martina Harms-Aalto, Kaisa Hernberg, Veronika Honkasalo, Mai Kivelä, Vesa Korkkula, Petra Malin, Björn Månsson, Amanda Pasanen, Anni Sinnemäki, Leo Stranius, Jan Vapaavuori, Ozan Yanar

Blanka: 48

Alviina Alametsä, Maija Anttila, Ted Apter, Pentti Arajärvi, Paavo Arhinmäki, Silja Borgarsdottir Sandelin, Mika Ebeling, Tuula Haatainen, Jamin Hamid, Atte Harjanne, Eveliina Heinäluoma, Mari Holopainen, Ville Jalovaara, Kati Juva, Jukka Järvinen, Arja Karhuvaara, Emma Kari, Otso Kivekäs, Dan Koivulaakso, Laura Kolbe, Kauko Koskinen, Terhi Koulumies, Johanna Laisaari, Silvia Modig, Abdirahim Mohamed, Elina Moision, Seija Muurinen, Maria Ohisalo, Hannu Oskala, Jenni Pajunen, Matti Parpala, Jaana Pelkonen, Terhi Peltokorpi, Marcus Rantala, Tuomas Rantanen, Risto Rautava, Nasima Razmyar, Suldaan Said Ahmed, Daniel Sazonov, Satu Silvo, Johanna Sydänmaa, Pilvi Torsti, Ulla-Marja Urho, Thomas Wallgren, Reetta Vanhanen, Sinikka Vepsä, Sanna Vesikansa, Anna Vuorjoki

Frånvarande: 5

Juha Hakola, Sami Mutttilainen, Wille Rydman, Sampo Terho, Paavo Väyrynen

Stadsfullmäktige godkände inte ledamoten Mirita Saxbergs förslag till hemställningskläm.

Föredragande

Stadsstyrelsen

26.09.2018

Upplysningar

Hilkka Tapiolinna, stadsombudsman, telefon: 310 36185
hilkka.tapiolinna(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Heinäluoma Eveliina Aloite Kvsto 28022018 2
- 2 OPH Toisen asteen koulutuskustannuksia koskeva selvitys
- 3 Nuorisoneuvoston lausunto Toisen asteen koulutuksen kustannusten vähentäminen

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutsförslag

Beslutet stämmer överens med förslaget.

Föredragandens motiveringar

Socialdemokratiska fullmäktigegruppen föreslår i en gruppmotion att staden med början i 2019 års budget ska uppta ett anslag avsett att täcka kostnaderna för läroböcker, för andra läromedel och för arbetsredskap och -material som helsingforsiska studerande behöver vid sina gymnasiestudier eller studier för en yrkesinriktad grundexamen i läroinrättningar med Helsingfors, staten eller privata som huvudman.

Enligt i 30 kap. 12 § i förvaltningsstadgan kan en fullmäktigegrupp väcka en gruppmotion. En gruppmotion är en motion som undertecknats av mer än hälften av fullmäktigegruppens medlemmar och som har rubriken gruppmotion. En gruppmotion inlämnas till ordföranden av fullmäktigegruppens ordförande eller vice ordförande. En fullmäktigegrupp får väcka fyra gruppmotioner under en fullmäktigeperiod.

Stadsstyrelsen ska förelägga fullmäktige en gruppmotion på det sätt som i 30 kap. 11 § i förvaltningsstadgan är föreskrivet om behandlingen av en motion som undertecknats av minst 15 ledamöter. Stadsstyrelsen ska förelägga fullmäktige en gruppmotion inom åtta månader.

Stadsstyrelsen hänvisar till fostrans- och utbildningsnämndens utlåtande 19.6.2018.

Undervisnings- och kulturministeriet gav 9.10.2017 Utbildningsstyrelsen i uppgift att utreda vilka kostnader gymnasiet och yrkesutbildningen medför studerande och deras familjer (OKM/8/591/2017). Målet var att beräkna vilka kostnader läromedel, arbetsredskap och nationella prov medför för studerande och att uppskatta för hur många studerande kostnaderna för gymnasieutbildningen eller yrkesutbildningen har ut-

26.09.2018

gjort eller kan utgöra ett hinder för att utbilda sig. Ett annat mål var att beskriva de nuvarande stödsystemen genom vilka studerande i detta nu kan få understöd för studierna.

Gymnasieutbildning

Enligt Utbildningsstyrelsens utredning uppgår de nödvändiga kostnaderna för gymnasiestudier till cirka 2 500 euro för hela studietiden, då värdet på en bärbar dator som lämpar sig för studierna uppskattas till 600 euro. Om en studerande inte har möjlighet att skaffa en egen dator, går det vid behov att låna en från gymnasiet. Att utnyttja begagnade läroböcker är vanligt, och detta kan minska kostnaderna avsevärt.

Användningen av digitalt material verkar inte märkbart minska helhetskostnaderna, eftersom sådant inte kan skaffas som begagnat. De flesta program som används i studentskrivningarna är avgiftsfria program med öppen källkod. En del av de program som används är kommersiella, och för att dessa program ska kunna användas på lektionerna krävs det att de studerande köper licenser till programmen. Programleverantörerna erbjuder gymnasister tre slags licenser: årslicenser, permanenta licenser eller treåriga licenser.

I Utbildningsstyrelsens utredning indelades gymnasisterna i tre grupper efter deras ekonomiska situation. Sammanlagt 35 procent av gymnasisterna eller deras familjer hade ekonomiska svårigheter. Av dem hade 17 procent, dvs. sammanlagt 6 procent av alla gymnasister, betydande ekonomiska svårigheter. Av gymnasisterna ansåg 65 procent att gymnasiekostnaderna är måttliga, och de eller deras familjer hade inte ekonomiska svårigheter.

Yrkesutbildning

Inom yrkesutbildningen varierar kostnaderna beroende på utbildningsinriktning eller examen. I Utbildningsstyrelsens utredning varierade kostnaderna mellan 100 euro och 780 euro. Kostnaderna med direkt anknytning till utbildningen hänförde sig till läroböcker och annat material som skaffades för studierna. En del av arbetsredskapen, apparaterna och utrustningen för personligt bruk blir kvar hos den studerande efter avslutad utbildning. För en del av grundexamina kräver studierna anskaffning av en dator och då överstiger kostnaderna 1 000 euro.

Finlands Yrkesstuderandes Centralförbund – SAKKI rf har 2015 och 2017 genomfört en enkät kallad Amisbarometern. Enkäten är riksomfattande och den besvarades 2017 av 9 638 studerande. I Amisbarometern har det bland annat utretts hur mycket pengar de studerande under sin studietid har använt för material och redskap som behövs i studierna. Svaren år 2017 från studerande under 20 år gav vid handen

att 57 % av respondenterna hade använt 0–200 euro och 38 % 200–700 euro för studiematerial och -redskap. Bara 5 % av respondenterna hade använt över 700 euro för studiematerial och -redskap. De studerande som hade övervägt avhopp angav i Amisbarometern de bakomliggande orsakerna. År 2017 var de tre viktigaste av dem: "den nuvarande studieinriktningen intresserar inte", "studier intresserar inte" och "jag känner mig obekvämt i min studiegrupp". Penningbekymmer var den sjunde viktigaste orsaken i resultaten (8 % av respondenterna).

Sammandrag av Utbildningsstyrelsens utredning

Enligt uppgifterna i Utbildningsstyrelsens utredning är de direkta kostnaderna för utbildningen på andra stadiet i allmänhet inte den primära orsaken till att studier avbryts eller ett hinder för utbildning. Under studietiden uppstår det också betydande kostnader för boende, skolresor och hobbyer.

De ekonomiska stödsystem som samhället erbjuder bidrar till att täcka kostnaderna för studerande på andra stadiet. De studerandes främsta förmåner är studiepenning, bostadstillägg och statsgaranti för studielån. Grundläggande utkomststöd är ett ekonomiskt stöd som kommer i sista hand, och det söks hos FPA. En myndig studerande kan i regel få grundläggande utkomststöd först efter att ha lyft studielån. En minderårig studerande behöver inte lyfta studielån för att få utkomststöd.

Vid behov kan en studerande söka kompletterande utkomststöd hos kommunens socialförvaltning för särskilda utgifter för en examen på andra stadiet. Det går att få kompletterande och förebyggande utkomststöd först efter att man ansökt om grundläggande utkomststöd hos FPA.

Lån och återanvändning av läromaterial

En lösning skulle kunna vara att utveckla bibliotekens tjänster så att det går att låna gymnasieböcker där. En utmaning här är det stora antalet läroböcker som behövs för att tillgodose gymnasisternas behov av kursböcker med beaktande också av läromaterial på svenska. Dessutom är efterfrågan på gymnasieböcker mycket periodbetonad, och en lånetid på fyra veckor motsvarar inte gymnasisternas behov. Många läroböcker är samtidigt också övningsböcker, vilket innebär att de studerande skriver sina uppgiftssvar direkt i böckerna.

Köp av nya eller begagnade läroböcker inom gymnasie- och yrkesutbildningen och köp av annat studiematerial är välorganiserat via en nationell bokhandel. Finlands Gymnasistförbund har gjort kalkyler enligt vilka en studerande som skaffar alla läroböcker som begagnade kan spara 500–700 euro i sina lärobokskostnader.

26.09.2018

Ärende/6

Vid en del av gymnasierna ordnar studerandekåreerna boktorg då perioderna byts. De studerande byter också läroböcker inom läroinrättningen och kamrater emellan.

Kostnader för studieredskap för Helsingfors stad

Nedan finns exempelkalkyler med första årets studerande från Helsingfors (hemort i befolkningsregistret) vid stadens läroinrättningar och vid privata och statliga läroinrättningar. Som kostnader har för gymnasieutbildningen beräknats 2 500 euro/studerande och för yrkesutbildningen 1 000 euro/studerande. Antalet studerande har tagits från Statistikcentralens material för år 2016. De som studerar vid vuxengymnasier ingår inte i gymnasiestuderandena. När det gäller yrkesutbildningen har målgruppen begränsats till 16–20-åringar i enlighet med Utbildningsstyrelsens utredning.

Helsingforsstuderande

Gymnasiestuderande 3 590, varav
- 3 259 studerar i Helsingfors
- 295 studerar på annat håll
Sammanlagt 3 590 x 2 500 euro 9 miljoner euro

Yrkesstuderande 2 456, varav
- 1 993 studerar i Helsingfors
- 463 studerar på annat håll
Sammanlagt 2 456 x 1 000 euro 2,5 miljoner euro

Kostnader för helsingforsare 11,5 miljoner euro

Om beslutet att betala för studieredskapen gällde enbart Helsingforsungdomar (Helsingfors som hemort), skulle det försätta de studerande i en ojämlig ställning och eventuellt utgöra förbjuden diskriminering. Nedan en kostnadskalkyl baserad på Statistikcentralens material 2016.

Utsocknes studerande

- 2 755 vid gymnasier 6,9 miljoner euro
- 1 072 vid yrkesläroanstalter 1 miljon euro
Kostnader för utsocknes studerande 7,9 miljoner euro

Alla kostnader sammanlagt 19,4 miljoner euro

Om Helsingfors stad bereder sig på att bekosta en avgiftsfri utbildning på andra stadiet för alla helsingforsiska ungdomar och alla ungdomar som studerar i Helsingfors blir kostnaderna 19,4 miljoner euro om året. Dessutom skulle en sådan lösning sannolikt i fortsättningen locka allt

fler studerande till Helsingfors, vilket skulle leda till att kostnaderna för utbildningen på andra stadiet ytterligare ökar.

Helsingfors ungdomsråd har tagit ställning till en minskning av kostnaderna för utbildningen på andra stadiet genom utnyttjande av digitalisering.

Till slut

Varje ungdom bör ha likvärdiga möjligheter till utbildning på andra stadiet. Det bör sökas riksomfattande lösningar som säkerställer utbildningen för unga. En sådan är beslutet vid statens budgetmangling i våras att i anslutning till studiestödet betala ett läromedelstillägg på 46 euro i månaden till mindre bemedlade studerande. Läromedelstillägget kommer enligt utbildningsministeriet att betalas till ensamstående 16- och 17-åringar och till studerande under 20 år som bor med sina föräldrar, om dessas sammanlagda årsinkomster underskrider 40 950 euro.

Fostrans- och utbildningssektorn kommer tillsammans med social- och hälsovårdssektorn att söka dels lösningar som gör att ingen av ekonomiska orsaker måste avstå från att studera vid ett gymnasium eller vid yrkesinstitutet Stadin ammattiopisto, dels sätt att kompensera läromedelskostnaderna.

Om ett särskilt anslag reserverades för studieredskap för alla helsingforsare och för de ungdomar som studerar vid läroinrättningar i Helsingfors, skulle det vara en utmaning att säkerställa att anslaget används just för detta ändamål.

I anslutning till den gemensamma ansökan är det av vikt att informera om de faktiska kostnaderna för gymnasiestudier och yrkesutbildning och om möjligheten att få understöd för studieredskap. Familjens ekonomiska situation får inte diktera utbildningsvalet efter grundskolan för en ungdom.

Fostrans- och utbildningsnämnden har understött avgiftsfria läromedel och arbetsredskap på andra stadiet och föreslagit att detta mål ska eftersträvas och beaktas vid de kommande budgetförhandlingarna. Tidsplanen för en övergång till avgiftsfrihet bestäms då utifrån den finansiering som beviljas vid budgetförhandlingarna.

Stadsstyrelsen understöder avgiftsfria läromedel och arbetsredskap på andra stadiet. Bäst genomförs detta i hela landet med lagbestämmelser. Oberoende av statens åtgärder börjar Helsingfors främja avgiftsfrihet. De första åtgärderna för att nå målet vidtas under läsåret 2019/2020.

Föredragande

Postadress
PB 1
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress
Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon
+358 9 310 1641
Telefax
+358 9 655 783

FO-nummer
0201256-6
Kontonr
FI0680001200062637
Moms nr
FI02012566

26.09.2018

Ärende/6

Stadsstyrelsen

Upplysningar

Hilkka Tapiolinna, stadsombudsman, telefon: 310 36185
hilkka.tapiolinna(a)hel.fi

Bilagor

- 1 Heinäluoma Eveliina Aloite Kvsto 28022018 2
- 2 OPH Toisen asteen koulutuskustannuksia koskeva selvitys
- 3 Nuorisoneuvoston lausunto Toisen asteen koulutuksen kustannusten vähentäminen

Sökande av ändring

Förbud mot sökande av ändring, beredning eller verkställighet

Beslutshistoria

Kaupunginhallitus 17.09.2018 § 579

HEL 2018-002596 T 00 00 03

Påttös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo sosialidemokraattisen valtuustoryhmän ryhmäaloitteen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

17.09.2018 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Tomi Sevander: Perusteluosan loppuun lisätään seuraava kappale:

"Kaupunginhallitus kannattaa maksuttomia oppimateriaaleja ja työvälitteitä toiselle asteelle. Parhaiten ne toteutuisivat lain tasolla säädettynä koko maahan. Valtion toimista riippumatta Helsinki lähtee edistämään maksuttomuutta. Ensimmäiset toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi tehdään lukukaudella 2019-2020."

Kannattaja: Paavo Arhinmäki

Äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

EI-ehdotus: Tomi Sevanderin vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

26.09.2018

Ärende/6

Jaa-äännet: 7

Terhi Koulumies, Pia Pakarinen, Mika Raatikainen, Marcus Rantala, Wille Rydman, Daniel Sazonov, Jan Vapaavuori

Ei-äännet: 8

Paavo Arhinmäki, Veronika Honkasalo, Otso Kivekäs, Maria Ohisalo, Nasima Razmyar, Tomi Sevander, Anni Sinnemäki, Sanna Vesikansa

Kaupunginhallitus hyväksyi Tomi Sevanderin vastaehdotuksen äänin 7 - 8.

10.09.2018 Pöydälle

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Hilkka Tapiolinna, kaupunginasiamies, puhelin: 310 36185
hilkka.tapiolinna(a)hel.fi

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 19.06.2018 § 127

HEL 2018-002596 T 00 00 03

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi 9.10.2017 Opetushallitukselle tehtäväksi selvittää lukiosta ja ammatillisesta koulutuksesta aiheutuvia kustannuksia opiskelijoille ja heidän perheilleen (OKM/8/591/2017). Tavoitteena oli arvioida koulutuksen oppimateriaalien, työvälineiden ja kansallisten kokeiden aiheuttamia kustannuksia opiskelijoille sekä laatia arvio opiskelijoiden määrästä, joille lukiokoulutuksesta tai ammatillisesta koulutuksesta aiheutuvat kustannukset ovat muodostuneet tai voivat muodostua kouluttautumisen esteeksi. Lisäksi tavoitteena oli kuvata nykyiset tukijärjestelmät, joiden kautta opiskelijan on tällä hetkellä mahdollista saada tukea opintoihin.

Alla oleva lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kustannusten tarkastelu sekä kohderyhmän laajuuden arviointi, joille korkeat opiskelukustannukset voivat olla este kouluttautumiselle perustuu Opetushallituksen julkaisuun, Toisen asteen koulutuksen koulutuskustannuksia koskeva selvitys (liite 1).

Lukiokoulutus

Postadress

PB 1
00099 HELSINGFORS STAD
kaupunginkanslia@hel.fi

Besöksadress

Norra esplanaden 11-13
Helsingfors 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Telefon

+358 9 310 1641

Telefax

+358 9 655 783

FO-nummer

0201256-6

Kontonr

FI0680001200062637

Moms nr

FI02012566

26.09.2018

Ärende/6

Lukiokoulutukseen liittyviä kustannuksia on selvitetty seuraavista näkökulmista: oppikirjat ja muu opiskelumateriaali, kannettava tietokone, laskimet ja ohjelmistolisenssit, ylioppilastutkinnosta aiheutuvat kustannukset sekä lukion opetussuunnitelmasta ja toimintakulttuurista aiheutuvat kustannukset.

Opetushallituksen selvityksen mukaan lukio-opintoihin liittyvät välttämättömät kustannukset ovat keskimäärin 2500 euroa, kun opiskelussa käyttökelpoisen kannettavan tietokoneen hinnaksi arvioidaan 600 euroa. Mikäli opiskelijalla ei ole mahdollista hankkia omaa tietokonetta, lukiosta saa tarvittaessa tietokoneen lainaksi. Käytettyjen oppikirjojen hyödyntäminen on laajaa ja sillä voi merkittävästi pienentää kustannuksia.

Digitaalisten materiaalien käyttöön ottaminen ei näytä merkittävästi vähentävän kokonaiskustannuksia, koska niitä ei voi hankkia käytettyinä. Useimmat ylioppilaskirjoituksissa käytettävät ohjelmat ovat avoimen lähdekoodin maksuttomia ohjelmia. Ne ovat siten käytettävissä Abittikoejärjestelmässä ja vapaasti opiskelijoiden käytössä oppitunneilla. Osa käytettävistä ohjelmista on kaupallisia ja näiden ohjelmien käyttäminen oppitunneilla edellyttää, että opiskelijat ostavat ohjelmien lisenssit. Ohjelmien toimittajat tarjoavat lukiolaisille kolmenlaisia lisenssejä: vuosilisenssejä, pysyviä tai kolmen vuoden lisenssejä.

Opetushallituksen selvityksessä lukiolaiset jaettiin taloudellisen tilanteen mukaan kolmeen ryhmään. Yhteensä 35 prosentilla lukiolaisista tai heidän perheistään oli taloudellisia vaikeuksia. Heistä 17 prosentilla, eli yhteensä kaikista lukiolaisista 6 prosentilla, oli merkittäviä taloudellisia vaikeuksia. Lukiolaisista 65 prosenttia piti lukionkäynnin kustannuksia kohtuullisina, eikä heillä tai heidän perheillään ollut taloudellisia vaikeuksia.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisessa koulutuksessa kustannukset vaihtelevat koulutusalan tai tutkinnon mukaan. Opetushallituksen selvityksessä kustannukset vaihtelivat 100 euron ja 780 euron välillä. Välttömästi koulutukseen liittyviä kustannuksia syntyi opiskelua varten hankittavista oppikirjoista ja muusta materiaalista. Osa henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetuista työvälineistä, koneista ja laitteista jää koulutuksen päätyttyä opiskelijalle. Osassa perustutkintoja opinnot edellyttävät tietokoneen hankintaa, tällöin kustannukset nousevat yli 1000 euroon.

Suomen ammattiin opiskelevien liitto SAKKI ry on toteuttanut vuosina 2015 ja 2017 Amisbarometri-kyselyn. Kysely on valtakunnallinen ja siihen vastasi 9638 opiskelijaa vuonna 2017. Amisbarometrissa on selvitetty muun muassa, kuinka paljon rahaa opiskelijat ovat käyttäneet

opiskelussa tarvittaviin materiaaleihin ja välineisiin opintojensa aikana. Vuonna 2017 alle 20-vuotiaiden opiskelijoiden vastausten perusteella 0-200 euroa opiskelumateriaaleihin ja -välineisiin oli käyttänyt 57 % vastaajista ja 200–700 euroa 38 % opiskelijoista. Yli 700 euroa opiskelumateriaaleihin ja välineisiin oli käyttänyt 5 % vastaajista.

Amisbarometrissa opiskelijat, jotka olivat harkinneet keskeyttämistä, määrittivät taustalla olevia syitä. Näistä kolme tärkeintä oli vuonna 2017: ”nykyinen opintoala ei kiinnosta”, ”opiskelu ei kiinnosta” sekä ”en koe oloani hyväksi opiskeluryhmässäni”. Rahahuolet nousivat tuloksissa seitsemänneksi tärkeimmäksi syyksi (8 % vastanneista).

Yhteenveto Opetushallituksen selvityksestä

Opetushallituksen selvityksessä kerättyjen tietojen perusteella toisen asteen koulutuksesta välittömästi aiheutuvat kustannukset eivät yleensä näyttäydy ensisijaisena koulutuksesta eroamisen syynä tai kouluttautumisen esteenä. Opiskelun aikana merkittäviä kustannuksia aiheuttavat myös asuminen, koulumatkat ja harrastukset.

Opintojen keskeyttämisen taustalla on yleensä opiskelijan henkilökohtaisia syitä. Silloinkin kun opinnot keskeytyvät taloudellisista syistä, ei voida yksiselitteisesti päätellä, onko kyseessä koulutuksesta välittömästi syntyvistä kustannuksista johtuva taloudellinen tilanne vai esimerkiksi perheen tai opiskelijan yleisestä taloudellisesta tilanteesta tai taloudenhallinnan ongelmista.

Yhteiskunnan tarjoamat taloudelliset tukijärjestelmät auttavat osaltaan toisen asteen opiskelijoita kustannusten kattamisessa. Opiskelijan ensisijaiset etuudet ovat opintoraha, asumislisä ja valtiontakaus opintolainaan. Perustoimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki, jota haetaan Kelasta. Sitä voi saada henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin joka päiväisiin menoihin. Täysi-ikäinen opiskelija voi pääsääntöisesti saada perustoimeentulotukea vasta sen jälkeen, kun hän on nostanut opintolainan. Alaikäisen opiskelijan ei tarvitse nostaa opintolainaa saadakseen toimeentulotukea.

Tarvittaessa opiskelija voi hakea toisen asteen tutkinnosta aiheutuviin erityisiin menoihin täydentävää toimeentulotukea kunnan sosiaalitoimesta. Tämän harkinnanvaraisen tuen heikkoutena on päätösten kirjavuus kuntien välillä sekä taloudellisen tuen riittämättömyys koko opintojen ajalle. Täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea voi saada vasta sen jälkeen, kun on hakenut perustoimeentulotukea Kelasta.

Oppimateriaalin lainaaminen ja kierrättäminen

Yksi ratkaisu voisi olla kehittää kirjastojen palveluja siten, että niistä voisi lainata lukion oppikirjoja. Haasteena tässä on oppikirjojen suuri määrä, jotta niillä voitaisiin tyydyttää lukiolaisten kurssikirjatarpeet huomioiden myös ruotsinkielinen oppimateriaali. Lisäksi lukion oppikirjojen kysyntä on hyvin kausiluonteista ja neljän viikon laina-aika ei palvele lukiolaisten tarpeita. Monet oppikirjat ovat samalla myös harjoituskirjoja, jolloin opiskelijat tekevät tehtäviä suoraan kirjoihin. Mikäli oppikirjojen käytössä edellytettäisiin yhteneväisyyttä, häviäisi tällöin opettajien pedagoginen vapaus valita oman oppiaineensa oppimista parhaiten tukevat oppimateriaalit. Monet opettajat käyttävät tällä hetkellä opetuksessaan rinnakkain kirjoja sekä sähköisiä materiaaleja.

Mikäli oppikirjojen lainaaminen tapahtuisi oppilaitoksissa, edellyttää se lisähenkilöstön palkkaamista lainausjärjestelmän ylläpitämiseen sekä materiaalin kuljettamiseen ja jakamiseen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että oppilaitosten perustehtävänä ei ole toimia oppikirjojen jakelijana.

Lukion ja ammatillisen koulutuksen oppikirjojen ostaminen uutena tai käytettynä on hyvin organisoitu valtakunnallisen Jamera Oyn kautta. Valikoimaan kuuluvat myös laskimet, opiskelutarvikkeet ja digituotteet. Jameran toimipisteitä on Helsingissä kaksi ja tuotteita voi ostaa myös verkkokaupasta. Jameran etu opiskelijalle on siinä, että se ostaa käytettyjä oppikirjoja takaisin ympäri vuoden. Suomen Lukiolaisten Liiton laskelman mukaan opiskelija voi säästää oppikirjakustannuksissaan 500–700 euroa, jos hän hankkii kaikki oppikirjat käytettyinä.

Osassa lukioita opiskelijakunnat järjestävät jaksojen vaihtuessa kirjatoreja. Opiskelijat myös kierrättävät oppilaitoksen sisällä ja kaveripiirissä oppikirjoja keskenään.

Opiskelun välineiden aiheuttamat kustannukset Helsingin kaupungille

Alla esimerkkilaskemat, joissa molemmissa mukana kaupungin, yksityisten sekä valtion oppilaitosten helsinkiläiset ensimmäisen vuoden opiskelijat (kotikunta väestörekisterissä Helsinki). Lukiokoulutuksen kustannukset on laskettu 2500 euroa/opiskelija ja ammatillisen koulutuksen kustannukset 1000 euroa/opiskelija. Opiskelijamäärät on poimittu Tilastokeskuksen aineistosta vuodelta 2016. Lukio-opiskelijoista on poistettu aikuislukioiden opiskelijat. Ammatillisen koulutuksen osalta kohderyhmä on rajattu 16–20-vuotiaisiin Opetushallituksen selvityksen mukaisesti.

Helsingkiläiset opiskelijat

Lukio-opiskelijoita 3590, joista

26.09.2018

Ärende/6

- 3259 opiskelee Helsingissä	
- 295 muualla	
Yhteensä 3590 x 2500 euroa	9 milj. euroa
Amm.opiskelijoita 2456, joista	
- 1993 opiskelee Helsingissä	
- 463 muualla	
Yhteensä 2456 x 1000 euroa	2,5 milj. euroa
Kustannukset helsinkiläisille	11,5 milj. euroa

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että mikäli päätös maksaa opiskelun välineet koskisi ainoastaan helsinkiläisiä nuoria (kotikunta Helsinki), asettaisi se opiskelijat epätasa-arvoiseen asemaan oppilaitoksissa. Päätöstä tehtäessä on huomioitava myös ulkopaikkakuntalaiset opiskelijat, jotka opiskelevat Helsingissä sijaitsevilla oppilaitoksissa. Alla kustannuslaskelma perustuen Tilastokeskuksen 2016 aineistoon.

Ulkopaikkakuntalaiset opiskelijat

- 2755 lukioissa	6,9 milj. euroa
- 1072 amm.oppilaitoksissa	1 milj. euroa
Kustannukset ulkopaikkak.	7,9 milj. euroa
Kaikki kustannukset yhteensä	19,4 milj. euroa

Kustannuksia voidaan tarkastella myös Opetushallituksen selvityksen perusteella, jossa 35 prosentilla lukiolaisista tai heidän perheistään oli taloudellisia vaikeuksia hankkia opiskelun välineitä. Mikäli taloudellinen tuki kohdistettaisiin tarveharkintaisesti tälle kohderyhmälle, olisivat lukiokoulutuksen opiskelun välineiden aiheuttamat kustannukset noin 3 miljoonaa vuosittain.

Ammatillisen koulutuksen opiskelun välineiden aiheuttamia kustannuksia ei kysytty vastaavalla tavalla Opetushallituksen selvityksessä. Amisbarometrin 2017 vastausten mukaan suurin osa vastaajista (57 %) oli käyttänyt alle 200 euroa opiskelumateriaaleihin ja -välineisiin. Ainoastaan kahdeksan prosenttia vastaajista ilmoitti keskeyttämisen syyksi rahahuolet.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että mikäli Helsingin kaupunki varautuu maksamaan kaikille helsinkiläisille sekä Helsingissä opiskeleville nuorille toisen asteen maksuttoman koulutuksen, houkuttelee se jatkossa yhä enemmän opiskelijoita Helsinkiin, jolloin toisen asteen koulutuskustannukset kasvavat.

Helsingin nuorisoneuvosto on ottanut kantaa toisen asteen koulutuksen kustannusten vähentämiseen digitalisaatiota hyödyntämällä. Kannanotossa (liite 2), todetaan seuraavaa: "Fyysisten, paperisten kirjojen merkitystä koulutuksessa ei saa unohtaa, mutta Helsingin tulee silti löytää uusi suunta ja hyödyntää sähköisiä kirjoja ja alustoja. Sähköiset ratkaisut ovat usein halvempia ja ympäristöystävällisempiä."

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että jokaisella nuorella on tasavertaiset mahdollisuudet toisen asteen koulutukseen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa valtakunnallisten ratkaisujen etsimistä nuorten koulutuksen turvaamiseksi. Yksi näistä on valtion budjettiriihesä keväällä tehty päätös maksaa vähävaraisille opiskelijoille opintotuen yhteydessä 46 euroa kuukaudessa oppimateriaalilisää. Oppimateriaalilisää tullaan opetusministeriön mukaan maksamaan yksin asuville 16- ja 17-vuotiaille sekä vanhempiensa luona asuville alle 20-vuotiaille, mikäli vanhempien yhteenlasketut tulot ovat alle 40 950 euroa vuodessa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että mikäli Helsingin kaupunki varautuu maksamaan kaikille helsinkiläisille nuorille sekä Helsingissä opiskeleville nuorille toisen asteen maksuttoman koulutuksen, ovat kustannukset 19,4 miljoonaa vuosittain.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa maksuttomia oppimateriaaleja ja työvälineitä toiselle asteelle ja ehdottaa, että tätä tavoitetta kohden edetään ja se huomioidaan tulevissa budjettineuvotteluissa. Maksuttomuuteen siirtymisen aikataulu määräytyy budjettineuvotteluissa myönnettävän rahoituksen perusteella.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta velvoittaa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhdessä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa etsimään ratkaisuja, jotta kenenkään opiskelu lukiossa tai Stadin ammattiopistossa ei jää kiinni taloudellisista syistä, ja keinoja oppimateriaalikustannusten kompensoimiseen.

Lapsivaikutusten arviointi

Opetushallituksen selvityksen mukaan toisen asteen koulutuksesta välittömästi aiheutuvat kustannukset eivät yleensä näyttäytyä ensisijaisena koulutuksesta eroamisen syynä tai kouluttautumisen esteenä. Vastaavaa selvitystä helsinkiläisten nuorten tilanteesta ei ole tehty. Jo-

26.09.2018

Ärende/6

ka tapauksessa opiskelussa tarvittavan taloudellisen tuen tarve koskee vain osaa helsinkiläisistä nuorista, ei koko ikäluokkaa.

Mikäli kaikille helsinkiläisille sekä Helsingissä sijaitsevilla oppilaitoksissa opiskeleville nuorille varataan erillinen määräraha opiskelun välineisiin, on haasteena varmistaa määrärahan käyttö juuri kyseiseen tarkoitukseen.

Yhteishaun yhteydessä on keskeistä tiedottaa lukio-opintojen ja ammatillisen koulutuksen todellisista kustannuksista ja siitä, että opiskelun välineisiin on mahdollista saada tukea. Perheen taloudellinen tilanne ei saa määritellä nuoren koulutusvalintaa peruskoulun jälkeen.

Käsittely

19.06.2018 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Ville Jalovaara: Liitetään lausuntoon ennen kohtaa 27 (Lapsivaikutusten arviointi) seuraava lisäys:

Helsinki korvaa tai muutoin järjestää Helsingissä sijaitsevien lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille maksuttomat oppimateriaalit ja työvälineet sekä korvaa kansallisten kokeiden kustannukset kuluvan valtuustokauden aikana.

Ensimmäisessä vaiheessa syyslukukauden 2019 alusta alkaen lopetetaan mahdollisten opiskelijoilta perittyjen maksujen tai korvausten perintä, ja kaikissa tapauksissa oppilaitos hankkii opiskeluvälineet, jotka työsuhteessa kuuluvat työnantajan kustannettaviksi. Lisäksi tarkoitukseen käytetään noin kolmannes kokonaisuuden toteuttamiseksi tarvittavista määrärahoista. Lisäksi tehdään kaikki ne toimenpiteet, joilla lyhyellä aikavälillä voidaan oppimateriaalikustannuksia alentaa.

Syyslukukauden 2020 alusta alkaen toteutetaan maksuttomien oppimateriaalien ja työvälineiden sekä kansallisten kokeiden kustannusten korvaaminen kokonaisuudessaan.

Kannattaja: Johanna Laisaari

Vastaehdotus:

Vesa Korkkula: Lisätään kohtaan 26.

"Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa maksuttomia oppimateriaaleja ja työvälineitä toiselle asteelle ja ehdottaa, että tätä tavoitetta kohden edetään ja se huomioidaan tulevissa budjettineuvotteluissa. Maksuttomuuteen siirtymisen aikataulu määräytyy budjettineuvotteluissa myönnettävän rahoituksen perusteella."

26.09.2018

Kannattaja: Otso Kivekäs

Vastaehdotus:

Pia Pakarinen: Lisätään uusi kappale lausunnon loppuun:

Kasvatus- ja koulutuslautakunta velvoittaa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan yhdessä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa etsimään ratkaisuja, jotta kenenkään opiskelu lukiossa tai Stadin ammattiopistossa ei jää kiinni taloudellisista syistä, ja keinoja oppimateriaalikustannusten kompensoimiseen.

Kannattaja: Dani Niskanen

Kasvatus- ja koulutuslautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä Pia Pakarisen tekemän ja Dani Niskasen kannattaman vastaehdotuksen.

1 äänestys

JAA-ehdotus: Liitetään lausuntoon ennen kohtaa 27 (Lapsivaikutusten arviointi) seuraava lisäys: Helsinki korvaa tai muutoin järjestää Helsingissä sijaitsevien lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoille maksuttomat oppimateriaalit ja työvälaineet sekä korvaa kansallisten kokeiden kustannukset kuluvan valtuustokauden aikana. Ensimmäisessä vaiheessa syyslukukauden 2019 alusta alkaen lopetetaan mahdollisten opiskelijoilta perittyjen maksujen tai korvausten perintä, ja kaikissa tapauksissa oppilaitos hankkii opiskeluvälaineet, jotka työsuhteessa kuuluvat työnantajan kustannettaviksi. Lisäksi tarkoitukseen käytetään noin kolmannes kokonaisuuden toteuttamiseksi tarvittavista määrärahoista. Lisäksi tehdään kaikki ne toimenpiteet, joilla lyhyellä aikavälillä voidaan oppimateriaalikustannuksia alentaa. Syyslukukauden 2020 alusta alkaen toteutetaan maksuttomien oppimateriaalien ja työvälaineiden sekä kansallisten kokeiden kustannusten korvaaminen kokonaisuudessaan.

Ei-ehdotus: Lisätään kohtaan 26. "Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa maksuttomia oppimateriaaleja ja työvälaineita toiselle asteelle ja ehdottaa, että tätä tavoitetta kohden edetään ja se huomioidaan tulevissa budjettineuvotteluissa. Maksuttomuuteen siirtymisen aikataulu määräytyy budjettineuvotteluissa myönnettävän rahoituksen perusteella."

Jaa-äännet: 2

Ville Jalovaara, Johanna Laisaari

Ei-äännet: 8

Fatim Diarra, Martina Harms-Aalto, Emma Kari, Otso Kivekäs, Pia Kopra, Vesa Korkkula, Petra Malin, Mirita Saxberg

26.09.2018

Ärende/6

Tyhjä: 2
Dani Niskanen, Pia Pakarinen

Poissa: 1
Ted Apter

Suoritettussa äänestyksessä Vesa Korkkulan vastaehdotus voitti Ville Jalovaaran vastaehdotuksen äänin 8–2. Tyhjää äänesti 2. Poissa 1.

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan
EI-ehdotus: Lisätään kohtaan 26. "Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa maksuttomia oppimateriaaleja ja työvälineitä toiselle asteelle ja ehdottaa, että tätä tavoitetta kohden edetään ja se huomioidaan tulevissa budjettineuvotteluissa. Maksuttomuuteen siirtymisen aikataulu määräytyy budjettineuvotteluissa myönnettävän rahoituksen perusteella."

Jaa-äännet: 5
Martina Harms-Aalto, Pia Kopra, Dani Niskanen, Pia Pakarinen, Mirita Saxberg

Ei-äännet: 7
Fatim Diarra, Ville Jalovaara, Emma Kari, Otso Kivekäs, Vesa Korkkula, Johanna Laisaari, Petra Malin

Tyhjä: 0

Poissa: 1
Ted Apter

Suoritettussa äänestyksessä Vesa Korkkulan vastaehdotus voitti esittelijän ehdotuksen äänin 7– 5. Poissa 1.

29.05.2018 Pöydälle

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Liisa Pohjolainen

Lisätiedot

Ulla Juhanko, koulutussuunnittelija, puhelin: 310 86469
ulla.juhanko(a)hel.fi

Arja Kukkonen, lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja, puhelin: 310 86850

arja.kukkonen(a)hel.fi

Niclas Grönholm, ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja, puhelin: 310 86225
niclas.gronholm(a)hel.fi